

POSTANOWIENIE Z DNIA 13 PAŹDZIERNIKA 2009 R.

WD 7/09

Wobec tego, że przepisy ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 ze zm.), enumeratywnie wyliczone w art. 70 § 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych (Dz. U. z 2007 r. Nr 226, poz. 1676 ze zm.), stosuje się odpowiednio na jego podstawie „do sądów wojskowych”, to zawarty w tym wyliczeniu art. 111 u.s.p., wymagający ustalenia składu orzekającego sądu dyscyplinarnego w drodze losowania, stosuje się też do kompletowania składu orzekającego wojskowego sądu okręgowego jako sądu dyscyplinarnego pierwszej instancji (art. 39a § 1 pkt 1 u.s.w.), ale nie do kompletowania składu orzekającego Sądu Najwyższego – Izby Wojskowej, bo chociaż ta Izba jest sądem dyscyplinarnym drugiej instancji (art. 39a § 1 pkt 2 u.s.w.), to jednak nie jest sądem wojskowym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 1991 r., WO 108/91, OSNKW 1992, z. 11-12, poz. 88).

Przewodniczący: sędzia SN E. Matwijów.

Sędziowie SN: A. Tomczyk, M. Buliński (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy w sprawie mjra rez. X., obwinionego o naruszenie obowiązków i uchybienie urzędu sędziego, po rozpoznaniu w Izbie Wojskowej na posiedzeniu w dniu 13 października 2009 r. zażalenia obwinionego na postanowienia Wojskowego Sądu Okręgowego – Sądu Dyscyplinarnego w P. z dnia 27 sierpnia 2009 r., (...) o nieuwzględnieniu wniosków obwinionego o zawieszenie postępowania dyscyplinarnego,

zaskarżone postanowienia utrzymał w mocy.

UZASADNIENIE

Wojskowy Sąd Okręgowy – Sąd Dyscyplinarny w P. postanowieniem wydanym na rozprawie dyscyplinarnej w dniu 27 sierpnia 2009 r. nie uwzględnił wniosków obwinionego mjr rez. X. z dnia 26 maja 2008 r., z dnia 10 grudnia 2008 r., z dnia 13 lutego 2009 r. oraz z dnia 4 maja 2009 r. o zawieszenie postępowania dyscyplinarnego. W uzasadnieniu tego postanowienia sąd podkreślił, że nie została spełniona żadna z przesłanek niezbędnych do zawieszenia postępowania, o których mowa w art. 22 § 1 k.p.k.

Po ogłoszeniu tego postanowienia obwiniony złożył następny wniosek o zawieszenie postępowania dyscyplinarnego do czasu zakończenia postępowania w innej sprawie dyscyplinarnej, w której obwiniony jest „o rozmowę ze świadkami”.

Na tej samej rozprawie dyscyplinarnej w dniu 27 sierpnia 2009 r. sąd oddalił wniosek obwinionego o zawieszenie postępowania dyscyplinarnego.

Na dwa postanowienia Wojskowego Sądu Okręgowego – Sądu Dyscyplinarnego w P. z dnia 27 sierpnia 2009 r. o nieuwzględnieniu wniosków o zawieszenie postępowania dyscyplinarnego zażalenie złożył obwiniony. Zaskarżonym postanowieniom zarzucił:

1. „wydanie orzeczenia przez sąd nienależycie obsadzony, w którego składzie brały udział osoby nieuprawnione, albowiem:

a) nie rozpoznano wniosku obwinionego złożonego na rozprawie w dniu 27 sierpnia 2009 r. o wyłączenie sędziów A., B. i C. z powodu nieprzychylnego

podejścia do obwinionego, przejawiającego się odmową udzielenia mu pouczenia o jego prawach i obowiązkach w postępowaniu dyscyplinarnym – osoby, których wnioski dotyczył zdecydowały o „nieprzyjęciu” wniosku obwinionego,

b) wnioski obwinionego z dnia 24 sierpnia 2009 r. o wyłączenie sędziów B. i C. rozpoznani wymienieni sędziowie pomimo obowiązku powstrzymywania się od udziału w sprawie,

2. wydanie orzeczeń wpadkowych, co do wyłączenia sędziów przez sąd nienależycie obsadzony, albowiem wszystkie składy Sądu Najwyższego nie zostały wylosowane, a nadto nie zachowano zasady, że składowi dyscyplinarnemu przewodniczy sędzia najstarszy służbą,

3. obrazę prawa materialnego, w szczególności art. 42 ust. 2, art. 45 ust. 1 Konstytucji oraz art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, poprzez pozbawienie obwinionego prawa do bezstronnego sądu oraz prawa do obrony w szczególności poprzez

– uznanie, że obwinionemu nie przysługują gwarancje procesowe określone w k.p.k., u.s.w., u.s.p. (*vide*: postanowienie WSO w P. z 4 czerwca 2009 r.),

– rozpoczęcie procesu w sytuacji, gdy legalne powoływanie dowodów przez obwinionego może go narazić na odpowiedzialność dyscyplinarną,

4. obrazę przepisów postępowania, która miała wpływ na treść orzeczenia, w szczególności:

a) art. 92 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p. w zw. z art. 70 § 1 u.s.w. poprzez niewyjaśnienie podstawy faktycznej i prawnej orzeczenia,

b) art. 40 § 1 pkt 1 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p. w zw. z art. 70 § 1 u.s.w. poprzez branie udziału w rozstrzygnięciu wniosków o wyłączenie sędziów, których wnioski bezpośrednio dotyczył,

- c) art. 41 § 1 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p. w zw. z art. 70 § 1 u.s.w. poprzez niewyłączenie sędziów A., B. i C. pomimo istnienia uzasadnionych wątpliwości, co do ich bezstronności, co w konsekwencji doprowadziło do wydania zaskarżonego postanowienia przez sędziów podlegających wyłączeniu,
- d) art. 22 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p. w zw. z art. 70 § 1 u.s.w. poprzez odmowę zawieszenia postępowania w sytuacji, gdy zachodzą długotrwałe przeszkody dla sprawiedliwego i bezstronnego przeprowadzenia postępowania dyscyplinarnego,
- e) art. 92 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p. w zw. z art. 70 § 1 u.s.w. poprzez wydanie postanowienia z dnia 4 czerwca 2009 r. odmawiającego wyłączenia sędziów A., B. i C. na podstawie dowodów nieujawnionych w sprawie w szczególności na okoliczność, że rzekomo nie toczy się żadne postępowanie w sprawie gróźb i pomówień pod adresem obwinionego zamieszczanych na Forum TVN Uwaga,
- f) art. 42 § 3 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p. w zw. z art. 70 § 1 u.s.w. poprzez rozpoznawanie wniosków o wyłączenie przez sędziów, których wnioski te dotyczyły,
- g) art. 6 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p. w zw. z art. 70 § 1 u.s.w. poprzez:
- brak pouczenia o treści art. 6 k.p.k.,
 - uniemożliwienie obrony obwinionego poprzez:
 - aa) niemożność powołania dowodów, z uwagi na to, że może go to narazić na odpowiedzialność dyscyplinarną,
 - bb) brak pouczeń o przysługujących obwinionemu prawach, w szczególności uchylenie się od pouczenia obwinionego, o które wnosił w piśmie z dnia 31 maja 2008 r., tj. czy i jakie dowody wolno mu wnioskować bez obawy, że zaostrzy to jego ewentualną odpowiedzialność karną o charakterze dyscyplinarnym,
- h) art. 16 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p. w zw. z art. 70 § 1 u.s.w. poprzez odmowę udzielenia pouczeń obwinionemu,

i) art. 367 § 1 i 2 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p. w zw. z art. 70 § 1 u.s.w. poprzez nieumożliwienie wypowiedzenia się obwinionemu przed wydaniem pierwszego z zaskarżonych postanowień z dnia 27 sierpnia 2009 r.,

j) art. 111 u.s.p. w zw. z art. 70 § 1 u.s.w. oraz art. 39a § 1 pkt 2 u.s.w. poprzez nieprzeprowadzenie losowań składu sądu dyscyplinarnego Izby Wojskowej Sądu Najwyższego,

k) art. 92 k.p.k. w zw. z art. 128 u.s.p. w zw. z art. 70 § 1 u.s.w. poprzez niewyjaśnienie podstawy faktycznej i prawnej orzeczeń w przedmiocie wniosków o wyłączenie sędziów, w szczególności postanowienia z dnia 27 maja 2009 r. Izby Wojskowej Sądu Najwyższego,

5. błędy w ustaleniach faktycznych, które mogły mieć wpływ na treść orzeczenia, w szczególności:

a) że nie zachodzi żadna przeszkoda uniemożliwiająca prowadzenie postępowania,

b) że nie zachodzą podstawy do wyłączenia sędziów, którzy wydali zaskarżone postanowienia,

c) że nie toczy się żadne postępowanie w sprawie gróźb i pomówień wobec obwinionego zamieszczanych w Internecie,

d) że w chwili wydawania przez Sąd Najwyższy postanowienia z dnia 18 marca 2009 r. WD (...) sędziowie B. i C. nie byli już wyznaczeni do rozpoznania niniejszej sprawy.”

W oparciu o to skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonych postanowień i zawieszenie postępowania dyscyplinarnego.

W tej sytuacji Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarżący złożył zażalenie na dwa postanowienia nieuwzględniające jego wnioski o zawieszenie postępowania dyscyplinarnego. W tym zatem zakresie Sąd Najwyższy jest uprawniony do rozpoznania zarzutów obwinionego opisanych w jego zażaleniu. Zarzuty podniesione do „orzeczeń wpadkowych” (pkt 2 zarzutów), jak i w stosunku do toczącego się postępo-

wania dyscyplinarnego pozostają poza zakresem rozpoznania zażalenia na postanowienia z dnia 27 sierpnia 2009 r. Dotyczy to zarzutów podniesionych w pkt. 2, pkt. 3, pkt. 4 ppkt b, c, e, f, g, h, i, j, k, pkt. 5 ppkt b, c, d. Do tej kategorii zarzutów należało zaliczyć także podniesione w pkt. 1 ppkt a i b, gdyż w rzeczywistości sprowadzają się do stawiania zarzutów innym postanowieniom Wojskowego Sądu Okręgowego – Sądu Dyscyplinarnego w P., a nie postanowieniom o odmowie zawieszenia postępowania dyscyplinarnego. W pkt. 1 ppkt b skarżący zarzuty kieruje wprost pod adresem postanowienia o nieuwzględnieniu jego wniosku z dnia 24 sierpnia 2009 r. o wyłączenie sędziów. Natomiast zarzut zawarty w pkt 1 ppkt a skarżący kieruje przeciwko zarządzeniu przewodniczącego rozprawy, od którego odwołał się do składu sądu, który postanowieniem utrzymał w mocy zarządzenie przewodniczącego.

Na marginesie należy zauważyć, że to przewodniczący rozprawy udzielił obwinionemu pouczenia o jego prawach i obowiązkach, które skarżący uznał za niedostateczne, a wniosek o wyłączenie złożył wobec wszystkich sędziów składu orzekającego.

Zarzuty opisane w pkt. 4 ppkt. a i d oraz w pkt. 5 zażalenia wymagają łącznego rozpoznania, gdyż dotyczą zagadnienia występowania przeszkody uniemożliwiającej prowadzenie postępowania dyscyplinarnego. Sąd pierwszej instancji, wbrew twierdzeniom skarżącego, wskazał podstawę prawną swego orzeczenia – art. 22 k.p.k., szczegółowo go omówił, podnosząc że żadna z wymienionych w tym przepisie przesłanek nie została spełniona. Odniósł się także do argumentacji obwinionego. Podkreślić należy, że na rozprawie w dniu 27 sierpnia 2009 r. sąd również nie uwzględnił wniosków obwinionego: z dnia 31 maja 2008 r. „o zwrócenie się do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie, czy art. 39a u.s.w. jest zgodny z art. 45 ust. 1 Konstytucji RP oraz art. 6 ust. 1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, a także czy art. 70 § 1

u.s.w. w zakresie, w jakim tworzy kaskadowe odesłanie do k.p.k. poprzez art. 128 u.s.p. jest zgodny z art. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji RP” oraz z dnia 15 czerwca 2008 r. o zwrócenie się do Sądu Najwyższego o przekazanie sprawy równorzędnemu sądowi dyscyplinarnemu sądownictwa powszechnego.

Podzielając zapatrywania Sądu pierwszej instancji, że w przedmiotowej sprawie nie zaistniała żadna z przesłanek uniemożliwiających prowadzenie postępowania dyscyplinarnego Sąd Najwyższy orzekł, jak na wstępie.

Na marginesie zauważyć należy, że obwiniony w zażaleniu wyraził pogląd, iż skład sądu dyscyplinarnego Izby Wojskowej Sądu Najwyższego powinien być losowany, a składowi takiemu powinien przewodniczyć sędzia najstarszy służbą. Pogląd ten był sformułowany w zarzucie skierowanym do wcześniejszych postanowień Sądu Najwyższego w przedmiocie wyłączenia sędziów (pkt 2 zarzutów zawartych w zażaleniu obwinionego), który nie mógł być przedmiotem rozpoznania, wykroczył bowiem poza zakres wyznaczony zażaleniem na postanowienia Wojskowego Sądu Okręgowego – Sądu Dyscyplinarnego w P. z dnia 27 sierpnia 2009 r., odmawiające zawieszenia postępowania dyscyplinarnego. Jednakże zauważyć należy, że i obecny skład sądu dyscyplinarnego drugiej instancji nie został wyznaczony w drodze losowania, a to, przy wyraźnie zaakcentowanym poglądzie skarżącego, niejako z urzędu wymaga odniesienia się do niego.

Przedstawiony przez obwinionego pogląd jest oczywiście bezzasadny i wynika to z analizy obowiązujących przepisów prawa. Art. 70 § 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych (Dz. U. z 2007 r. Nr 226, poz. 1676 ze zm.) określa, że wskazane w nim enumeratywnie przepisy ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 ze zm.) mają odpowiednie zastosowanie do sądów wojskowych i sędziów tych sądów. Regulacja ta nie do-

tyczy więc Sądu Najwyższego – Izby Wojskowej oraz sędziów tej Izby. Gdyby wolą ustawodawcy było stosowanie przepisów prawa o ustrojów sądów powszechnych do Sądu Najwyższego – Izby Wojskowej, z pewnością znalazłoby to odzwierciedlenie w odpowiedniej redakcji art. 70 § 1 prawa o ustroju sądów wojskowych, tak jak zostało to unormowane w art. 39a § 1 pkt 2 tej ustawy.

Sąd Najwyższy – Izba Wojskowa nie jest – co oczywiste – sądem wojskowym. Kwestia ta była już przedmiotem rozważań Sądu Najwyższego, który w postanowieniu z dnia 3 grudnia 1991 r., WO 108/91 (OSNKW 1992, z. 11-12, poz. 88) wywiódł, że „w myśl art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 20 września 1984 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. z 1990 r. Nr 26, poz. 153 ze zm.) Sąd ten jest naczelnym organem sądowym w Rzeczypospolitej Polskiej. Przewidziany w art. 5 tejże ustawy podział Sądu Najwyższego na izby niczego w tym zakresie nie zmienia, a w szczególności nie nadaje izbom charakteru określonego rodzaju sądów. Tak więc Izba Karna nie jest sądem powszechnym, a Izba Wojskowa sądem szczególnym ...”

Pogląd ten nie stracił na aktualności, gdyż odrębność organizacyjna, w tym rola Sądu Najwyższego w zakresie orzekania, wynika z Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej (art. 175 ust. 1 i art. 183 ust. 1 i 2), zaś art. 3 § 1 pkt 1-4 ustawy z dnia 23 listopada 2002 r. o Sądzie Najwyższym (Dz. U. Nr 240, poz. 2052 ze zm.) zredagowany jest – co do zasady – identycznie jak powołany w przytoczonym judykacie art. 5 (chodzi w tym przypadku o ust. 1) ustawy o Sądzie Najwyższym z dnia 20 września 1984 r. Skoro więc Sąd Najwyższy – Izba Wojskowa nie jest sądem wojskowym, to regulacja określona w art. 70 § 1 prawa o ustroju sądów wojskowych nie ma zastosowania ani do Izby Wojskowej, ani do sędziów Sądu Najwyższego w tej Izbie orzekających.

Kompetencja przyznana Sądowi Najwyższemu – Izbie Wojskowej, w art. 39a § 1 pkt 2 prawa o ustroju sądów wojskowych, orzekania jako sąd

dyscyplinarny drugiej instancji w sprawach dyscyplinarnych sędziów sądów wojskowych, mieści się w zakresie właściwości rzeczowej tej Izby, statutowanej przepisem art. 655 § 1 k.p.k., stanowiącym m.in., że do wspomnianej właściwości należą „inne sprawy przekazane przez ustawę Sądowi Najwyższemu” (pkt 4). Art. 655 znajduje się w Dziale XV Kodeksu postępowania karnego, zatytułowanym: „Postępowanie karne w sprawach podlegających orzecznictwu sądów wojskowych”, co oznacza, że w sprawach nieuregulowanych w tym Dziale (a kwestia wyznaczania składu orzekającego w Sądzie Najwyższym – Izbie Wojskowej do takich należy) stosuje się przepisy działów poprzednich (art. 646 zd. 2 k.p.k.). Zgodnie z nimi, regułą stanowi wyznaczenie członków składu orzekającego w pisemnym zarządzeniu prezesa sądu (art. 350 § 1 k.p.k.), natomiast wyznaczenie składu orzekającego w drodze losowania jest wyjątkiem stosowanym wyłącznie w przypadku określonym w art. 351 § 2 k.p.k.

Podsumowując ten fragment rozważań, należy podkreślić, że w sprawach dyscyplinarnych sędziów sądów wojskowych sposób wyznaczania składu sądu dyscyplinarnego, określony w art. 111 ustawy z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. Nr 98, poz. 1070 ze zm.), stosuje się do wojskowych sądów okręgowych (art. 70 § 1 w zw. z art. 39a § 1 pkt 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. – Prawo o ustroju sądów wojskowych, Dz. U. z 2007 r. Nr 226, poz. 1676 ze zm.), natomiast w postępowaniu przed Sądem Najwyższym – Izbą Wojskową stosuje się w tym zakresie przepisy Kodeksu postępowania karnego.

W tej sytuacji zrozumiałe jest, że wyznaczanie składów Sądu Najwyższego w sprawach dyscyplinarnych w drodze losowania nie dotyczy składów Sądu Najwyższego – Izby Wojskowej orzekającej w sprawach dyscyplinarnych sędziów sądów wojskowych (patrz: Regulamin losowania składów Sądu Najwyższego orzekającego w sprawach dyscyplinarnych

sędziów Sądu Najwyższego oraz sędziów sądów powszechnych – uchwała Nr 4/2003 Kolegium Sądu Najwyższego z dnia 17 lutego 2003 r.).